

בדק בע"פ הוי כידע שיש חמץ, כ"כ בלבושי שרד ומהרש"ל בפסחים שם. ולפי"ז ה"ה בנר"ד שסמך על המשכיר שיבדוק עבורו, הו"ל כעשה בדיקת חמץ כדין ונמצא אח"כ חמץ דאינו עובר עליו דהר"ל חמץ שאינו ידוע.

אלא נראה דלא דמי לבדק את ביתו כדין, דאפשר לסמוך על הבדיקה, ואף שיתכן שעדיין נמצא חמץ א"צ לחוש לזה כיון שבדק כראוי, משא"כ בסמך על המשכיר שיבדוק עבורו הו"ל כסמך על עד ואח"כ נתברר שלא בדק עבורו, הרי נתגלה שסמך על משענת רעועה ואין כאן עד כלל, ולא היה על מה לסמוך, ואם נמצא אח"כ חמץ בביתו הרי הוא כחמץ ידוע.

ודומה לזה מצינו בנוב"ת יו"ד סי' צ"ו לחלק בין נישאת עפ"י עדים ואח"כ נמצא הבעל חי דמיקרי שוגגת ולא אנוסה, לבין אם סמכה על רוב נשים עוברין ניכר לג' חרשים או פירסה נדה שלא בשעת וסתה דמיקרי אונס, דניסת עפ"י עדים הוא אונס עפ"י טעות שהרי באמת העדים העידו בשקר, משא"כ סמכה על הרוב, אע"ג שנכשלה מ"מ הרוב נשאר רוב ולא סמכה על טעות, וגם הרוב מודה שיש סיכון של מיעוט. ודומה לזה הכא הרי לא בדק בעצמו וגם העדות שסמך עליה נמצא שאין בה ממש.

מכירת חמץ של אפוטרופוס אם מועיל

אם הבנים בראותם שאביהם חש בכי רע מכרו את חמצו, ונמצא שלא עברו השוכרים על איסור דאורייתא, יש לעיין אם מועיל מדין זכייה למכור חמץ של אביהם.

ובפשיטות זה תלוי במחלוקת ראשונים אם אפשר לזכות לאחר ע"י לקיחה ממנו, אם זכין מאדם אמרינן. ונחלקו בענין זה במשרתת אם יכולה להפריש חלה בלי רשות בעה"ב שאם תשהה יתחמץ העיסה, שפסק הרמ"א ביו"ד סי' שכ"ח דמהני הפרשת המשרתת מדין זכין לאדם שלא בפניו, והקצוה"ח בסי' רמ"ג סק"ח מביא דעת התוס' והרשב"א דלא מהני דזכין מאדם לא אמרי'. והאחרונים תמהו מפסחים יג. דנפקד יכול למכור הפקדון כשעומד להתקלקל מדין זכייה, הרי שגם להוציא מרשותו מהני זכייה, וכ' האמרי בינה (הל' הלואה סי' י"ג) דחמץ כיון שהגיע זמן האיסור ולא יהיה להם לבעלים כלום מתיאשים מזה ולכן יכול למכור. ולפי"ז גם בנר"ד יכולים הבנים למכור חמצו של אביהם. ועוד תי' דנפקד שאני דכיון שנתן לו לשמור וזה הוי בכלל שמירה הוי כמו שמצוה למכור. ולפי תי' זה ל"ש לענינינו, ולא מהני המכירה.

ואפשר דמדין אפוטרופוס מהני מכירתם לצורך אביהם, וכמ"ש בחו"מ סי' ר"צ סכ"ד יתומים שסמכו אצל בעה"ב (הם) מעצמם ונשתדל בשלהם יש לו דין אפוטרופוס לכל דבר, ואפילו סמכו אצל אשה, א"כ י"ל שיש להבנים או לאשתו דין אפוטרופוס לכל דבר לענין מכירת חמץ וכדומה. ובגיטין נב. האפוטרופין תורמין ומעשרין להאכיל ולא להניח, והטעם כ' הרמב"ן דתקנת חכמים היא שהעמידו הפירות ברשות האפוטרופוס כדי שיוכל לעשר ויאכילם והפקר ב"ד הפקר.

ולפי"ז יל"ע אם גם למכור את החמץ תקנו כדי שלא יעברו בב"י וב"י, ואולי רק להאכיל היתומים תקנו, ועוד כ' הרמב"ן דמועיל מדין זכייה [והא דלהניח לא, צ"ל כמ"ש הרשב"א שלא יהא נראה כמזלזל בנכסי היתומים], והרשב"א כ' דיד אפוטרופוס כיד היתומים, [ולא ניח"ל לבאר מדין זכייה כמ"ש הרמב"ן, רזכין מאדם לא אמרי' כמ"ש הרשב"א נדרים לו:] ולפי"ז ה"ה לענין מכירת חמץ מהני באפוטרופוס.

אולם הקצוה"ח (סי' רמ"ג סק"ז) כ' דהא דאפוטרופין תורמין הוא דוקא בתרומה דמתנות שלא הורמו כמו שהורמו דמי וממון כהן הוא ויש לו שותפות בתבואה, ואינו אלא חלוקה, אבל בעלמא כגון בפדיון הבן אין להם כח, ולפי"ז גם במכירת חמץ לא מהני. אלא דדברי הקצוה"ח נסתרים מהראשונים הנ"ל דאם תורמים הם מדין זכייה או אפוטרופוס או הפקר בי"ד הפקר א"כ לתרום לאו דוקא אלא גם מכירה ופדיון הבן יכולים לעשות. ועוד קשה מהא דתניא בגיטין דאפוטרופסין יכולים למכור עבדים ואחרים מוציאין אותן לחירות, וצ"ע.

אמנם כל מה שכתבנו הוא רק שיש צד גדול לחייב את השוכר בדמי השכירות כיון שנהנה מן המגורים, אבל תוספת המחיר שהוקיר המשכיר מחמת שהכטיח לבדוק את הדירה, זה ברור שאין השוכר חייב לשלם, שהרי דמים מוריעים שרק עבור דירה בדוקה קבעו המחיר, והואיל ונמצאה אינה בדוקה יש להפחית מהמחיר.

הרב שלמה הכהן מנס

הרב שלמה הכהן מנס

כולל עטרת משה, ירושלים

חיוב בדיקת חמץ פחות מכזית

שאלה: בבדיקת חמץ יש להסתפק אם צריך לבדוק גם לפירורין פחות מכזית או רק חייב לחפש חתיכות של כזית. ונפק"מ גדולה בזה אם יש חיוב לבדוק בכלל בספרים ובחורין וסדקים. ושאלתנו מתחלקת לשתיים, א. אם יש איסור כל יראה על פחות מכזית. ב. אם חוששין שיבוא לאכלו.

תשובה: בפסחים ו: אמר רב יהודה אמר רב הבודק צריך שיבטל מ"ט אי נימא משום פירורין הא לא חשיבי. ומבואר מפשטות הגמ' דכלי סברא דלא חשיבי ובטלין ממילא (כלשון הר"ן על הרי"ף) עובר על כל יראה וכל ימצא אע"פ שהפירורין הם פחות מכזית.

והנה תנן בביצה ב. ב"ש אומרים שאור בכזית וחמץ בככותבת וב"ה אומרים זה וזה בכזית, ושם בדף ז: איתא דנחלקו לענין ביעור ומורו דלענין אכילה בכזית. עכ"פ מבואר דלענין ביעור כדי שלא יעבור על ב"י